

תוכנית הלימודים בהיסטוריה¹ - לעולים חדשים סמל שאלון²: 022264

מיועד לתלמידים בעלי זכויות עולים חדשים

מועדי תשפ"ז - 2027

לכל שאלה ועניין יש לפנות למרים עופר: 054-4790910

ספרי לימוד בהיסטוריה לעולים חדשים, בהוצאת מרכז שזר, הספרים קיימים רק בגרסת PDF:

1. ד"ר קציעה אביאלי-טביבאן, אנשים משנים מציאות: מרעיון למעשה. המאה ה-19 ועד 1939
2. ד"ר יעל ריצ'רד-פרידמן, המשטר הטוטליטארי, נאציזם, מלחמת העולם השנייה והשואה
3. יובל קוברסקי, בונים את מדינת ישראל במזרח התיכון

מתווה 70/30: שאלון ראשי 022-280

מתווה גמיש: שאלון ראשי 022-250

היסטוריה – אשכול 1	שאלון	היסטוריה – אשכול 2	שאלון	היסטוריה – אשכול 3	שאלון
משימה 1- מאבק	022-211	משימה 1- לאומיות	022-221	משימה 1- לאומיות	022-231
משימה 2- סוגיות	022-212	משימה 2- סוגיות	022-222	משימה 2- מאבק	022-232
הערכה חלופית (30%)	022-283	הערכה חלופית (30%)	022-283	הערכה חלופית (30%)	022-283
בחינה חיצונית ³ שואה ולאומיות	022-214	בחינה חיצונית- שואה ומאבק	022-224	בחינה חיצונית-שואה וסוגיות	022-234

¹ להרחבה של הסעיפים יש לעיין באשנ"ב באתר המפמ"ר.

² סמל שאלון 70% - בחינה חיצונית לעולים.

³ בחינה חיצונית לעולים חדשים ללא ציון שנתי.

- הפרקים המסומנים בצבע ורוד **אינם** לבחינה.

תקופה ראשונה: הלאומיות בישראל ובעמים – ראשית הדרך עד 1920

שאלה 1 א. מאפייני תופעת הלאומיות המודרנית והתנועות הלאומיות באירופה במאה ה-19

1. המאפיינים של תופעת הלאומיות המודרנית והשינויים שיצרה באירופה במאה ה-19.
2. הגורמים לצמיחת התנועות הלאומיות שהתגבשו באירופה במאה ה-19.
3. המאפיינים ודפוסי הפעילות של התנועות הלאומיות שהתגבשו באירופה במאה ה-19.

שאלה 2 ב. התנועה הלאומית היהודית המודרנית ומאפייניה העיקריים

1. הגורמים לצמיחתה ולהתארגנותה של התנועה הציונית.
2. פועלו ותרומתו של בנימין זאב הרצל לבניית התנועה הציונית ולארגונה: 'מדינת היהודים', הקונגרס הציוני הראשון, תכנית באזל, המסגרות הארגוניות למימוש מטרות התנועה, ניסיונותיו לקדם את קבלת הצ'ארטר, ויכוח אוגנדה.
3. א. הוויכוח בין הציונים בסוגיה: מהי הבעיה העיקרית של היהודים בגולה ומהן הדרכים להתמודדות עמה.
ב. העמדות השונות בקרב הציונים בשאלת התרבות והחברה העתידה לקום בארץ-ישראל.

שאלה 3 ג. דפוסי הפעילות של התנועה הציונית בגולה ובארץ-ישראל

1. דפוסי הפעולה של התנועה הציונית בגולה, (אגודות ציוניות, תרבות ציונית, מסגרות לעלייה ולהכשרה) ותרומתם לביסוס התנועה הציונית.
2. פעולותיהם של הציונים בארץ-ישראל עד מלחמת העולם הראשונה: הסיבות לעלויות לארץ-ישראל, קשיי העולים, מפת ההתיישבות, צורות התיישבות, מסגרות פוליטיות- חברתיות וביטחוניות, תרבות וחינוך, אישים וארגונים שסייעו לפעילות הציונית.
3. התנועה הציונית והיישוב היהודי בארץ-ישראל בזמן מלחמת העולם הראשונה:
א. עמדת מנהיגי התנועה הציונית כלפי הצדדים הלוחמים בזמן מלחמת העולם הראשונה.
ב. המדיניות של השלטון העות'מני כלפי היישוב היהודי בארץ-ישראל בזמן מלחמת העולם הראשונה: יעדים ודרכי פעולה למימושם.
ג. קשיי היישוב היהודי ודרכי התמודדותו עם הקשיים: הוועד להקלת המשבר, ניל"י.
ד. הצהרת בלפור: תוכנה, הקשיים הנובעים מנוסח ההצהרה, האינטרסים של בריטניה במתן ההצהרה, כיצד קיבלו אותה הציונים, היהודים המשתלבים והערבים. חשיבותה.

תקופה שנייה: נאציזם, מלחמת העולם השנייה והשואה

פרק א': מבוא - המשטר הטוטליטרי

המאפיינים של המשטר הטוטליטרי ודוגמאות מברית-המועצות הקומוניסטית או מאיטליה הפאשיסטית.

הערה: מטרת הלימוד של פרק זה היא לסייע לתלמידים להבין כיצד מאפייני המשטר הטוטליטרי מאפשרים לשליט לממש את האידאולוגיה שלו ולכפות אותה על כל האזרחים והתושבים במדינה.

שאלה 4

פרק ב': גרמניה – מדמוקרטיה לנאציזם (1933–1939)

1. האידאולוגיה הנאצית, כולל האנטישמיות המודרנית ומרכזיות השאלה היהודית בה.⁴

2. הגורמים והנסיבות לעליית הנאצים לשלטון.

3. המעבר של גרמניה מדמוקרטיה לנאציזם – בניית המשטר הנאצי בשנים 1933–1939 באמצעות תעמולה, חינוך חקיקה וטרור. (סעיף זה כולל גם את המדיניות כלפי היהודים).

4. דרכי ההתמודדות של הנהגת יהודי גרמניה עם המדיניות שנכפתה על היהודים.

5. תגובות בעולם כלפי המדיניות האנטי יהודית ברייך השלישי בשנים 1933–1939: ועידת אוויאן, אניית סנט לואיס

6. תוקפנות ופיוס בשנות השלושים: מטרות מדיניות החוץ של גרמניה הנאצית והצעדים שנקטה גרמניה משנת 1933 ועד פרוץ מלחמת העולם השנייה למימוש המטרות.

מדיניות הפיוס של אנגליה וצרפת: ביטוייה והסבר מדוע נקטו בריטניה וצרפת במדיניות זו.

ההקצנה במדיניות החוץ והתהליך שהביא לתחילת מלחמת העולם השנייה: סיפוח אוסטריה, הסכם מינכן, הסכם ריבנטרופ-מולוטוב

שאלות 5-6-7

פרק ג': מלחמת העולם השנייה – מהלכים ו'הסדר החדש'

1. המהלכים הצבאיים העיקריים בחזיתות השונות עד ספטמבר 1941 והסברים להצלחת הצבא הגרמני בשנתיים הראשונות למלחמה.

2. רעיון 'הסדר החדש' והצעדים שנקטו הנאצים בתקופת המלחמה (1939 – 1945) כדי לקדם את מימושו.

3. מדיניות הנאצים כלפי היהודים **בפולין**:

א. איגרת הבזק של היידריך.

⁴ נושא האידאולוגיה הנאצית הוא נושא חובה בכל אחד מהפרקים ויכול להופיע בכל אחת מן השאלות בתקופה השנייה.

ב. המדיניות כלפי היהודים עד העברתם לגטאות.

ג. הגטאות – מטרות (מטרות מוצהרות והסברים להקמתם), אופן ניהולם, והפיקוח עליהם.

ד. החיים בגטאות : תנאי החיים הקשים, דרכי ההתמודדות של היהודים עם תנאים אלה, 'קידוש החיים'

וביטוייו בחיי היום-יום, היודנראט : תפקידיו, פעילותו וקשייו⁵. תנועות הנוער : מאפייני פעילותן.

פרק ד' : התרחבות המלחמה העולמית ו'הפתרון הסופי'

1. המלחמה העולמית ו'הפתרון הסופי – יוני 1941–1945

א. הרחבת המלחמה לחזיתות נוספות : הפלישה לברית-המועצות והצטרפות ארצות-הברית למלחמה.

ב. הקשר בין תחילת ההרג ההמוני של היהודים למלחמה בברית-המועצות.

ג. השלבים בביצוע 'הפתרון הסופי'.

ד. ועידת ואנזה - מטרת כינוסה, משתתפי הוועידה, נושאים שהועלו בה וחשיבות הוועידה.

ה. יחס האוכלוסייה ליהודים בארצות הכיבוש והגורמים לכך : ('העומדים מהצד', משתפי הפעולה, מסייעים ליהודים ובהם 'חסידי אומות העולם').

ו. דפוסי ניסיונות הצלה : דנמרק, בולגריה, הונגריה — 'סחורה תמורת דם'.

ז. פעולות עזרה וניסיונות הצלה של היישוב היהודי בארץ-ישראל למען יהודי אירופה.

ח. עמדת ארצות-הברית ובריטניה וארגונים בינלאומיים : 'הצלב האדום', הכנסייה, בשאלת מתן עזרה ליהודים.

ט. דרכי הלחימה של היהודים בזמן 'הפתרון הסופי' (בכל אחת מדרכי הלחימה יש להתייחס לזהות המצטרפים, למטרות, ללבטים, לקשיים ולמאפייני הלחימה) :

1. המרד בגטאות וייחודו של המרד בגטו ורשה.

2. לוחמים יהודיים בצבאות בעלות הברית ובארגוני מחתרת – צבאות/ארגוני מחתרת אליהם הצטרפו

היהודים, סיבות להצטרפותם, קשיים, סיפור של לוחם יהודי.

3. הלחימה של הפרטיזנים היהודיים.

2. המפנה במלחמה, סיומה ושאלת הפליטים והעקורים

א. קרבות המפנה (אל-עלמיין, סטלינגרד, הפלישה לנורמנדי) ומהלכי בעלות הברית שהביאו לתבוסת גרמניה ולהכנעת יפן.

ב. סיום מלחמת העולם השנייה והמניעים להטלת פצצות האטום.

ג. פליטים ועקורים — השיבה לאן?

ד. הקמת האו"ם.

⁵ יש להתייחס גם לדילמות היודנראט החל מ-1941. (דילמת השילוחים, דילמת העבודה בגטו, היחס למרד...)

תקופה שלישית: בונים את מדינת ישראל

שאלה 8

פרק א': המאבק של היישוב היהודי להקמת המדינה בשנים 1945–1947

1. עמדת בריטניה וארה"ב בשאלת הפליטים העקורים ובשאלת ארץ-ישראל (עמדת בוויין, דוח הריסון, הועדה האנגלו-אמריקנית)

2. מאבק היישוב בבריטים: סיבות ליציאה למאבק, מאבק בתחום העפלה, פעולות ההתיישבות ומאבק צבאי.⁶

3. שאלת ארץ-ישראל באו"ם: שיקולי הבריטים בהעברת שאלת ארץ ישראל לאו"ם⁷, העברת שאלת ארץ-ישראל לאו"ם, הדיון באו"ם, עמדת המעצמות (השפעת 'המלחמה הקרה' על עמדת המעצמות בדיון באו"ם), החלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947 והתגובות לה בקרב היישוב היהודי, הפלסטינים, מדינות ערב.

שאלה 9

4. **מלחמת העצמאות:**

שלב א': מאפיינים, הכוחות הלוחמים, מטרות הצדדים, מוקדי הלחימה והמפנה-תכנית ד'

ההכרזה על הקמת המדינה, הוויכוח על מועד ההכרזה, הקמת צה"ל (שבועת החייל) ופירוק המחנות ומטה הפלמ"ח.

שלב ב': מאפיינים, פלישת מדינות ערב, קרבות עשרת הימים והמבצעים האחרונים בצפון ובדרום, הסכמי שביתת הנשק והיווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים.

פרק ב': מדינת ישראל במזרח התיכון

1. השפעת תהליך הדה-קולוניזציה והמלחמה הקרה על הקמתן של מדינות עצמאיות ריבוניות באגן הים התיכון.
2. גורמי אחדות ופירוד בעולם הערבי במזרח התיכון.
3. מדיניות הפנים ומדיניות החוץ של מצרים בימי נאצר.
4. השפעת תוצאות מלחמת העצמאות והקמת מדינת ישראל וההשפעה של תהליך ההקמה של מדינות עצמאיות ריבוניות בארצות אגן הים התיכון על גורל היהודים בארצות אלה (הסבר התהליך ודוגמאות ממדינות שונות).

שאלה 10

פרק ג': עלייה, קליטה ועיצוב החברה והתרבות במדינת ישראל בעשור הראשון

1. **העלייה והקליטה בשנות החמישים והשישים:**

א. ארצות המוצא של העולים, הגורמים לעלייה, ממדי העלייה ומאפייניה: עליית הצלה, עלייה מבוקרת, עלייה חשאית.

ב. תהליך קליטת העולים ומדיניות הקליטה: הקשיים של העולים ושל המדינה, ניסיונות התמודדות והגורמים שהשפיעו על דרכי הקליטה (כולל מדיניות מיזוג גלויות), אירועי ואדי סאליב – יולי 1959, משמעותם והשפעתם. תרומת העולים לבניין המדינה.

⁶ בכל תחום מאבק יש להסביר מטרות והישגים

⁷ **שימו לב:** הטענה לפיה העברת שאלת ארץ ישראל לאו"ם נבעה מירידת חשיבותה של תעלת סואץ לאחר עזיבת הבריטים את הודו לא תתקבל כמו כן לא יתקבלו תשובות שנוגעות לפנייה לאו"ם להארכת המנדט.

תקופה רביעית: מדינת ישראל במזרח התיכון-סוגיות נבחרות

פרק א': מלחמות ישראל

יש ללמד אחת מהמלחמות הבאות:

1. **מלחמת ששת הימים**: סיבות, נסיבות, תוצאות והשפעת המלחמה על ישראל (בתחומים שונים), על הפלסטינים ועל מדינות ערב. השפעת מעורבות המעצמות על תהליכים שהובילו למלחמה, על מהלכה ועל תוצאותיה. **שאלה 12**
2. **מלחמת יום הכיפורים**: סיבות, נסיבות, ההפתעה והשפעתה על תחילת המלחמה. תוצאות והשפעת המלחמה על מדינת ישראל ועל מדינות ערב (בתחומים שונים), השפעת המעצמות על תהליכים שהובילו למלחמה, על מהלכה ועל תוצאותיה. **שאלה 13**
3. הסכמי השלום בין מדינת ישראל לבין מצרים וירדן, (גורמים מסייעים, עיקרי ההסכמים ומשמעותם).

פרק ב': עיצוב זיכרון השואה

שאלה 11

שנות החמישים: יחס החברה הישראלית לניצולים, משפט קסטנר, הסכם השילומים, וחקיקה. **התמורות בעיצוב זיכרון השואה**: השפעת משפט אייכמן, תמורות ביחס לניצולים, תמורות בהתייחסות למושג גבורה ולזיכרון הפרטי, השפעה של מלחמות ישראל ופיגועי טרור על עיצוב זיכרון השואה.

שאלה 14

פרק ג': גלי העלייה למדינת ישראל בשלושים השנים האחרונות של המאה ה-20:

- ארצות המוצא, הסיבות לעלייה, דרכי ארגון העלייה, תהליכי הקליטה, קשיי העולים ותרומתם. המעבר 'מכור היתוך לחברה רב-תרבותית', הגורמים למעבר וביטויי המעבר בתהליך הקליטה, בחברה ובתרבות.
4. ישראל ויהדות התפוצות: קשרים ויחסי גומלין, מקומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ריבונית בחיי היהודים בתפוצות.

מבנה הבחינה⁸ לעולים חדשים

בבחינה 70% ארבעה חלקים. הנבחנים יענו על שלוש שאלות. בכל שאלה יהיו בדרך-כלל שני סעיפים שאלה אחת **חובה** – בפרק **נאציזם, אנטישמיות, מלחמת העולם השנייה והשואה** (34 נקודות) ושתי שאלות נוספות מן הפרקים האחרים 1, 3, 4. (2X33).

בבחינה ישולבו בחלק מן השאלות קטעי מקור – אין חובת מענה על שאלה עם קטעי מקור.

להזכירכם- הבחינה היא ללא ספרים פתוחים.

התקופה הראשונה: הלאומיות בישראל ובעמים – ראשית הדרך עד 1920

התלמידים שבחרו בפרק זה יענו על שאלה אחת מבין שלוש:

שאלה ראשונה תהיה מפרק א', שאלה שנייה – מפרק ב' ושלישית – מפרק ג'.

התקופה השנייה: נאציזם, אנטישמיות, מלחמת העולם השנייה והשואה – חובה 34 נקודות

התלמידים יענו על שאלה אחת מבין ארבע: שאלה אחת תהיה מפרק ב'⁹ ושלוש שאלות מפרקים ג'-ד'

התקופה השלישית: מיישוב למדינה- בונים מדינת ישראל במזרח התיכון

התלמידים שבחרו בפרק זה יענו על שאלה אחת מבין שלוש: שתי שאלות מפרק א' ושאלה אחת מפרק ג'.

התקופה הרביעית: סוגיות נבחרות במדינת ישראל

התלמידים שבחרו בפרק זה יענו על שאלה אחת מבין שלוש/ארבע: שאלה/ שאלות מפרק א', אחת מפרק ב' ואחת מפרק ג'.

שאלון מותאם לעולים חדשים: כללי מענה זהים לכלל התלמידים שנבחנים בשאלון זה.

מתווה גמיש¹⁰ – הבחינה מהווה 35%, ללא ציון בית ספרי

בכל בחינה שני פרקים. התלמיד יענה על שאלה אחת בכל פרק 2X50.

בחינה חיצונית – אשכול 1 (לאומיות ושואה) – 022-214

בחינה חיצונית - אשכול 2 (שואה ומאבק) - 022-224

בחינה חיצונית - אשכול 3 (שואה וסוגיות) - 022-234

⁸ בחינת 70%

⁹ למעט נושא האידאולוגיה הנאצית שיכול להופיע בכל אחת מן השאלות בתקופה השנייה

¹⁰ ראה פירוט בעמוד הראשון.

פרק ה-30% - למידה משמעותית לעולים חדשים : 22283

לתלמידים העולים תתקיימנה שלוש אפשרויות של הערכה חלופית .

אפשרות א' ¹¹ : נושאים נבחרים באירופה, ארה"ב וביישוב בין שתי מלחמות העולם. **יש חומרים בספר 103-161**
אפשרות ב' : נושאים נבחרים בעת העתיקה-בית שני אן בימי הביניים אן בנושאים החדשים שמועלים בתשפ"ז בתוכנית של הותיקים **בהלימה** ותוך התאמה לעולים חדשים.

אפשרות ג' : חקר קהילות – "דע/י מאיפה באת" – שתי מטלות - למתעניינים בפרויקט יש לפנות במייל ¹².

אפשרות א' : **בין שתי מלחמות העולם (אירופה, ארה"ב והמזרח התיכון) והיישוב היהודי בארץ-ישראל בימי מלחמת העולם השנייה**

פרק א': אירופה ארה"ב וארצות אגן הים התיכון בין שתי מלחמות עולם

1. '14 הנקודות של וילסון' וחווה ורסאי.

2. השינויים העיקריים שחלו במפה המדינית של אירופה ושל המזרח התיכון (כולל שיטת המנדטים) .

3. ארה"ב בשנות ה-20 .

א. שנות ה-20 שנות שגשוג, פריחה, שפע ושמרנות

ב. המשבר הכלכלי הגדול- גורמי המשבר, ביטויי המשבר וניסיונות הממשל הפדראלי להתמודד עם המשבר

עד 1932

ג. מדיניותו של פ' ד' רוזוולט : "המערך החדש"- עקרונות, דרכי מימוש, תוצאות והשפעות

פרק ב' : בניין הבית הלאומי היהודי בארץ-ישראל בין שתי מלחמות העולם

1. כתב המנדט ותרומת השלטון הבריטי לפיתוחה של הארץ.

2. דרך בניין הבית הלאומי בשנות העשרים והשלושים : הסיבות לעלייה, מאפייני העולים וההישגים בתחומים האלה : התיישבות חקלאית ועירונית, מסגרות חברתיות, כלכליות ופוליטיות וכינון המוסדות הלאומיים.

פרק ג' : יהודים, ערבים ובריטים בשנות השלושים והיישוב היהודי בארץ-ישראל בימי מלחמת העולם השנייה

1. התגברות המתח בין שני הלאומים בארץ-ישראל והשפעותיו. היערכות היישוב היהודי בתחום הביטחון.

2. השינויים במדיניות בריטניה בארץ-ישראל מתמיכה בתכנית החלוקה ועד ליישום מדיניות הספר הלבן השלישי .

3. היערכות היישוב והתנועה הציונית לחיזוק הבית הלאומי לקראת מדינה בימי מלחמת העולם השנייה.

לתלמידים אקסטרניים/ נבחני משנה בעלי זכויות עולים סמל שאלון¹³ : 022252

תתקיים בחינה בת **ארבע** שאלות בנושא: אירופה, ארה"ב והיישוב בין שתי מלחמות העולם והיישוב היהודי בארץ-ישראל בימי המלחמה התלמיד יידרש לענות על 2 מבין 4 שאלות . (כל שאלה 50 נק') - ראו רשימת הנושאים המופיעים באפשרות א' בעמוד זה.

¹¹ נושאים אלה מופיעים בספר ההיסטוריה החדש לעולים, חלק א', הוצאת שזר- מהדורה דיגיטלית. (תכני שאלון 22252)

¹² מטלת חקר ראשונה בחקר קהילות מתורגמת לארבע שפות (עברית, רוסית, צרפתית ואנגלית), מטלה שנייה קיימת רק בעברית וברוסית. לפרטים לפנות למרים עופר 054-4790910, ofermimi@gmail.com

¹³ שאלון זה אין מתורגם והוא ניתן **בעברית בלבד** .